

NORGES HØYESTERETT

Den 10. august 2018 ble det av Høyesteretts ankeutvalg bestående av dommerne Noer, Falch og Berglund i

HR-2018-1517-U, (sak nr. 18-077377STR-HRET), straffesak, anke over kjennelse:

I.

Påtalemyndigheten

(politiadvokat Ragnvald Brekke
konstituert statsadvokat Sturla Henriksbø)

mot

A

(advokat Anders Morten Brosveet)

II.

A

(advokat Anders Morten Brosveet)

mot

Påtalemyndigheten

(politiadvokat Ragnvald Brekke
konstituert statsadvokat Sturla Henriksbø)

III.

Tilsynsrådet for advokatvirksomhet

(advokat Audun Lillestølen)

mot

A

(advokat Anders Morten Brosveet)

IV.

A

(advokat Anders Morten Brosveet)

mot

Tilsynsrådet for advokatvirksomhet

(advokat Audun Lillestølen)

avsagt slik

K J E N N E L S E :

- (1) Saken gjelder forsvarerens rolle ved rettens gjennomgang av materiale som politiet har sikret hos advokat for eventuelt senere beslag. Den reiser også spørsmål om Tilsynsrådet for advokatvirksomhets rolle når advokatens virksomhet er avviklet.
- (2) A var tidligere privatpraktiserende advokat. I juni 2016 ble han pågrepet og siktet for flere straffbare forhold. Politiet sikret samtidig et omfattende materiale fra hans advokatvirksomhet. Dette ble levert tingretten for gjennomgang etter prinsippene i straffeprosessloven § 205 tredje ledd, ettersom deler av materialet måtte antas å inneholde taushetsbelagt informasjon som det ikke kan tas beslag i, jf. straffeprosessloven § 204 første ledd, jf. § 119. Som følge av omfanget, har tingretten oppnevnt en medhjelper til å bistå ved gjennomgangen av materialet.
- (3) Så langt har medhjelperen etter gjennomgang av materialet gitt en innstilling til retten om hva hun mener kan utleveres til politiet for mulig beslag. Etter avtale mellom påtalemyndigheten og forsvareren i et rettsmøte har forsvareren fått anledning til å gjennomgå og komme med merknader til det materialet som medhjelperen overfor retten har innstilt på at kan utleveres, før retten har truffet avgjørelse om utlevering skal skje eller ikke. Forsvarer har i den forbindelse hatt en speilkopi av det beslaglagte materialet tilgjengelig.
- (4) Påtalemyndigheten ønsker ikke lenger at forsvarer skal uttale seg før retten treffer avgjørelse om materialet kan utleveres, og heller ikke at forsvareren skal ha speilkopi av det sikrede materialet. Forsvarer mener han både har rett til å uttale seg og til å beholde speilkopien.
- (5) Oslo tingrett avsa 24. april 2018 kjennelse med slik slutning:
 - "1. **As forsvarer skal ikke skal ha anledning til å gjennomgå sikret materiale før dette utleveres til politiet for gjennomgang og vurdering av beslag.**
 2. **Forsvarer gis ikke tilgang til filer via Relativity som BDO foreslår frigitt.**
 3. **Forsvarer skal tilbakelevere NAS/speilkopier til tingretten."**
- (6) A anket tingrettens kjennelse. Borgarting lagmannsrett avsa 16. mai 2018 kjennelse med slik slutning:
 - "1. **Anken over tingrettens kjennelse, slutningen punkt 1 og 2 forkastes.**
 2. **Kravet om tilbakelevering av NAS/speilkopi av materiale sikret hos A, tas ikke til følge."**
- (7) Både påtalemyndigheten og A har anket lagmannsrettens kjennelse. As anke gjelder slutningens punkt 1 mens påtalemyndighetens anke gjelder slutningens punkt 2. Også Tilsynsrådet for advokatvirksomhet har anket over slutningens punkt 2.
- (8) A har prinsipalt anført at det var en saksbehandlingsfeil å ta stilling til forsvarerens rolle generelt uten å vurdere forsvarligheten i en avgjørelse knyttet til bestemte dokumenter. Tingrettens kjennelse må derfor "etter sin art" anses uangripelig etter straffeprosessloven § 377. Subsidiært er det anført at lagmannsretten har begått en saksbehandlingsfeil fordi retten ikke har foretatt en konkret vurdering av om fremgangsmåten er i samsvar med loven og de

krav som følger av rettspraksis.

- (9) Når det gjelder ankene fra Tilsynsrådet og påtalemyndigheten, er det anført at Tilsynsrådet ikke har ankerett, da de ikke er rammet av avgjørelsen. Videre har ikke lagmannsretten drøftet reglene i domstoloven § 228 eller advokatforskriften, og det foreligger da ingen lovtolkning som utvalget kan prøve.
- (10) Under enhver omstendighet er lagmannsrettens konklusjon om at forsvarer kan beholde speilkopien riktig. Speilkopien er ikke et klientarkiv i henhold til advokatforskriften § 7-10. Bestemmelsen er ikke til hinder for at en tidligere advokat kan beholde kopi av materiale han kan få bruk for. Speilkopien inneholder videre private opplysninger som det ville være uforholdsmessig om utleveres til Tilsynsrådet. Videre har A, som tidligere advokat, taushetsplikt livet ut.
- (11) A har lagt ned påstand om at Tilsynsrådet for advokatvirksomhets anke avvises, at påtalemyndighetens anke forkastes og at lagmannsrettens kjennelse oppheves for så vidt gjelder slutningens punkt 1.
- (12) *Påtalemyndigheten* har anført at informasjonen som finnes på speilkopien ikke skal utleveres til politiet, forsvarer eller siktede, men overleveres til Tilsynsrådet for oppbevaring, ettersom det gjelder klientsensitiv informasjon. Det er videre anført at siktede og hans forsvarer bare kan få tilgang til straffesakens dokumenter, og at tilgang til speilkopien og de originale databærerne vil kunne skade etterforskningen.
- (13) Påtalemyndigheten har lagt ned påstand om opphevelse av punkt 2 i lagmannsrettens kjennelse og at As anke forkastes.
- (14) *Tilsynsrådet for advokatvirksomhet* har anført at As forsvarer skal pålegges å utlevere speilkopien av klientarkiv til dem. Etter advokatforskriften § 7-10 skal Tilsynsrådet sørge for betryggende oppbevaring av advokatens klientarkiv i et tilfelle som det foreliggende. Speilkopien skal ikke oppbevares av A og det vil innebære et brudd på taushetsplikt om han eller hans forsvarer har denne tilgjengelig. Tilsynsrådet er rammet av avgjørelsen og har ankerett etter straffeprosessloven § 377.
- (15) Tilsynsrådet for advokatvirksomhet har lagt ned påstand om at forsvarer skal innlevere speilkopien til dem.
- (16) *Høyesteretts ankeutvalg* bemerker at utvalgets kompetanse er begrenset til å prøve lagmannsrettens saksbehandling og generelle lovtolkning, jf. straffeprosessloven § 388. Når det gjelder forholdet til Den europeiske menneskerettskonvensjonen (EMK), kan ankeutvalget også prøve den konkrete rettsanvendelsen, men ikke lagmannsrettens bevisbedømmelse.
- (17) Avgjørelsene fra ting- og lagmannsretten gjelder den faktiske fremgangsmåten ved sikring av materiale som er overlevert retten for gjennomgang etter prinsippene i straffeprosessloven § 205 tredje ledd. Etter utvalgets syn er det ikke tvilsomt at avgjørelsene kan påankes, herunder avgjørelsen av forsvarers rolle ved gjennomgangen. Det er ikke tale om avgjørelser som etter sin art er uangripelige etter straffeprosessloven § 377, og lagmannsrettens vurdering er tilstrekkelig konkret.
- (18) Politiet har sikret et omfattende materiale hos A. Han har praktisert som advokat, og det følger av rettspraksis at det er en presumsjon for at materiale som er sikret hos en advokat, kan inneholde informasjon det ikke kan tas beslag i, jf. straffeprosessloven § 204 første ledd,

jf. § 119. Materialet er derfor overlevert retten for gjennomgang etter analogi av straffeprosessloven § 205 tredje ledd, jf. Rt-2013-968. Denne gjennomgangen er å anse som en del av "en pågående ransaking", jf. Rt-2011-296 avsnitt 40 og HR-2018-699-A avsnitt 29, og skjer med grunnlag i rettens ransakingsbeslutning etter straffeprosessloven § 197 første ledd.

- (19) De nærmere regler for ransaking følger av straffeprosessloven § 192 flg. Siktete er på ransakingstidspunktet ikke gitt noen uttalerett, men ransakingen skal som utgangspunkt foretas i nærvær av et vitne, jf. § 199. Etter § 200 er det regler for hvem som skal tilkalles ved ransaking av bolig, rom eller redaksjonslokaler.
- (20) Rettens gjennomgang av sikrede dokumenter er ikke nærmere regulert i loven, ettersom fremgangsmåten er utviklet gjennom rettspraksis. Det er imidlertid ikke tvilsomt at retten kan benytte seg av en medhjelper, og det er heller ikke noe i veien for at retten kan samtykke til at forsvarer gis uttalerett på dette tidspunktet dersom politiet og forsvarer er enige om at dette er en hensiktsmessig fremgangsmåte.
- (21) Etter utvalgets syn har imidlertid verken siktete eller hans forsvarer *krav* på å få uttale seg om den pågående ransakingen som finner sted ved tingrettens gjennomgang. Retten til å uttale seg oppstår først dersom tingretten frigir materiale til politiet og politiet treffer avgjørelse om beslag. Etter straffeprosessloven § 208 kan enhver som rammes av beslaget kreve at retten avgjør om beslaget skal opprettholdes. Forut før beslagstidspunktet har ikke siktete uttale- eller klagerett. Utvalget viser her til HR-2015-745-U, hvor en anke over lagmannsrettens kjennelse om at siktete ikke hadde innsyns- eller uttalerett ved tingrettens gjennomgang på ransakingsstadiet ble forkastet ved forenklet kjennelse. Det forhold at forsvarer frem til nå har vært gitt en slik rett i denne saken, innebærer ikke at han har fått et krav på dette.
- (22) Forsvarer eller siktete har heller ingen rett til å være tilstede under tingrettens gjennomgang av materialet som er sikret. Bestemmelsene i straffeprosessloven §§ 199 og 200 kommer ikke til anvendelse, og utvalget kan ikke se at det er grunnlag for en analogisk anvendelse av bestemmelsene i et tilfelle som det foreliggende.
- (23) Utvalget bemerker at tingrettens gjennomgang av materialet som er sikret, innebærer at en objektiv og nøytral instans avgjør hva som kan utleveres til politiet. Dette er tilstrekkelig til å oppfylle de krav som følger av praksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol (EMD). Det er da ikke behov for at en uavhengig representant for advokatstanden utøver samme funksjon, eller påkrevet at siktete eller hans forsvarer er til stede under gjennomgangen. Utvalget tilføyer at siktetes forsvarer uansett ikke kunne utøvd rollen som uavhengig representant.
- (24) Anken fra A over punkt 1 i lagmannsrettens kjennelse kan etter dette ikke føre frem.
- (25) Lagmannsretten la til grunn at selv om siktete eller hans forsvarer ikke hadde uttalerett på ransakingsstadiet, kunne forsvarer beholde den speilkopien han allerede var i besittelse av. Både Tilsynsrådet for advokatvirksomhet og påtalemyndigheten har anket denne delen av lagmannsretten avgjørelse. A har i den forbindelse anført at Tilsynsrådet ikke har ankerett.
- (26) Utvalget bemerker at etter straffeprosessloven § 377 kan en kjennelse eller en beslutning ankes av enhver som avgjørelsen "rammer". Det er ikke tvilsomt at dette innebærer at andre enn sakens parter kan påanke en avgjørelse, eksempelvis en tredjemann som rammes. I praksis synes det å være lagt til grunn at det må foreligge rettslig interesse eller aktuell interesse i sakens utfall for at man anses som "rammet". Det er ikke tilstrekkelig med en

generell interesse i utfallet av saken, jf. Rt-2008-158.

- (27) I dette tilfellet er As advokatvirksomhet avviklet gjennom forvalter, jf. domstoloven § 228 første ledd nr. 1, jf. andre ledd. Tilsynsrådet pretenderer at domstoloven og advokatforskriften gir Tilsynsrådet plikt til å sikre den tidligere advokatens arkiv og å påse at taushetsbelagt informasjon ikke kommer på avveie. Fører anførselen frem, skal speilkopien helt eller delvis leveres til Tilsynsrådet.
- (28) Etter ankeutvalgets syn er det derfor ikke tvilsomt at Tilsynsrådet er rammet av lagmannsrettens avgjørelse om at forsvareren ikke skal utlevere speilkopien. Tilsynsrådet har derfor ankerett i saken, jf. straffeprosessloven § 377.
- (29) Spørsmålet er så om forsvarer må tilbakelevere speilkopien han allerede er i besittelse av. Tingretten la til grunn at når begrunnelsen for at forsvarer opprinnelig fikk speilkopien falt bort, hadde han ikke lenger noen rett til å beholde denne. Flertallet i lagmannsretten mente As eierrådighet var til hinder for tilbakelevering, mens mindretallet i lagmannsretten mente det ikke var behov for tilbakelevering.
- (30) Utvalget finner først grunn til å bemerke at straffeprosesslovgivningen ikke gir forsvarer noen rett til speilkopien før materialet gjennom beslag er gjort til en del av sakens dokumenter, jf. straffeprosessloven § 242. Heller ikke straffeprosessloven §§ 203, 210 eller 213 gir forsvarer rett til å beholde speilkopien. Slik saken ligger an, er det ikke nødvendig for utvalget å gå nærmere inn på dette.
- (31) Tilbakeleveringsspørsmålet har imidlertid også en sivilrettslig side knyttet til avviklingen av As advokatvirksomhet. Denne er først belyst ved at Tilsynsrådet er kommet inn i saken. Saken står derfor i en annen stilling for ankeutvalget enn for de tidligere instanser.
- (32) Etter domstoloven § 228 kan Tilsynsrådet oppnevne en forvalter dersom en "advokats advokatvirksomhet ikke blir forvaltet eller avviklet på annen betryggende måte, og det er nødvendig for å avverge skade eller tap for virksomhetens klienter". Oppnevningen av en forvalter innebærer blant annet at advokatens rådighet over virksomhetens eiendeler og dokumenter begrenses, jf. bestemmelsens fjerde ledd. Når avviklingen er gjennomført, slik tilfellet er i denne saken, skal advokatens klientarkiv overlates til Tilsynsrådet, som forvalter dette videre, jf. advokatforskriften § 7-10. Dersom klientarkivet er lagret på harddisker eller liknende, plasseres disse i Tilsynsrådets arkiv. Om den tidligere advokaten ønsker lagringsmediet utlevert, sørger Tilsynsrådet for lagring på annet medium og forsvarlig sletting av taushetsbelagt informasjon før utleveringen skjer. Dette innebærer at advokaten ved avvikling etter domstoloven § 228, ikke skal ha en egen kopi av "klientarkivet". Skulle advokaten senere få behov for informasjon knyttet til den tidligere advokatvirksomheten, må han kontakte Tilsynsrådet.
- (33) Formålet med bestemmelsene i domstoloven og advokatforskriften er å sikre advokatens klienter og den taushetsplikten advokaten har overfor dem. Det er Tilsynsrådets oppgave å påse at tidligere klienter sikres et slikt vern når advokaten ikke selv kan avvikle sin virksomhet på en forsvarlig måte. Vern om taushetsplikten er grunnleggende for tilliten som klienter må ha til advokater. Avgjørelsen i Rt-2012-1494 om en bostyrers tilgang til informasjon viser at taushetsplikten legger begrensninger på tilgangen til dokumenter, også når gode grunner kunne tale for å gi innsyn. Hensynene bak bestemmelsen i advokatforskriften § 7-10 tilsier derfor at denne må favne vidt, noe som blant annet får betydning ved forståelsen av hva som faller inn under uttrykket "klientarkiv".

- (34) Lagmannsretten har ikke drøftet de omtalte reglene i domstolloven og advokatforskriften. Dette er en feil ved lovtolkningen som må lede til at punkt 2 i lagmannsrettens kjennelse oppheves.
- (35) Utvalget bemerker avslutningsvis at A har anført at forsvareren må anses som hans medhjelper etter straffeprosessloven § 119, og at speilkopien av den grunn kan utleveres til forsvarer. Utvalget kan ikke se at dette kan føre frem, og finner ikke grunn til å gå nærmere inn på spørsmålet.
- (36) Avgjørelsen er enstemmig.

S L U T N I N G :

1. Anken fra A forkastes.
2. Lagmannsrettens kjennelse, slutningens punkt 2, oppheves.

Ingvald Falch
(sign.)

Ragnhild Noer
(sign.)

Cecilie Østensen Berglund
(sign.)

Riktig utskrift: